

ITINERARIS SIMBIÒTICS

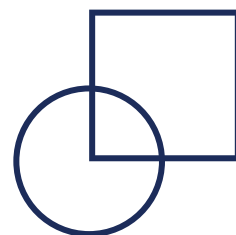
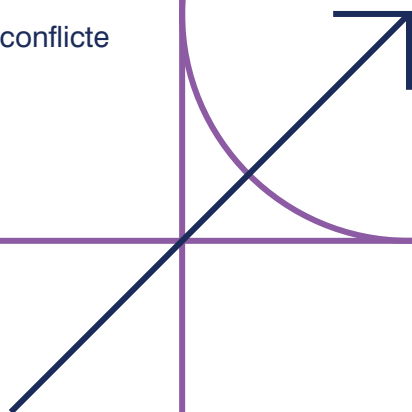
CCCB Centre de Cultura Contemporània de Barcelona

EL PREU DE LA FRUITA

Itinerari #03 — Dimecres 21 de juliol de 2021

A càrrec de:
Berni Puig
Artista

En diàleg amb
l'ecosistema en conflicte

ITINERARIS SIMBIÒTICS

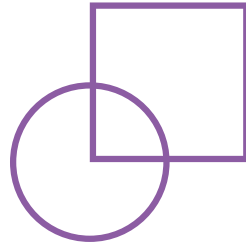

ITINERARIS SIMBIÒTICS és un cicle de sis passejades per diferents ecosistemes, urbans i no urbans, de la mà d'artistes, científics i pensadors.

El programa convida a participar en una sèrie de rutes per la ciutat de Barcelona i per altres enclavaments del territori català, basades en la identificació i l'observació d'una forma de vida, una relació entre espècies o un ecosistema en conflicte. Cadascun dels itineraris té com a fil conductor una narració col·laborativa i interdisciplinària elaborada, conjuntament, per una persona de l'àmbit artístic i una d'una altra disciplina, pràctica o àrea de coneixement. Aquests relats ofereixen noves cosmovisions, altres maneres d'interpretar la nostra existència i el món, on les delimitacions que habitualment establím entre disciplines, entre cultura i natura, entre allò humà i la resta, queden totalment desdibuixades. Relats en els quals la ciència, l'art i altres sabers interactuen i es contaminen i ofereixen una mirada múltiple i complexa sobre els entorns en què vivim i les seves problemàtiques.

ITINERARIS SIMBIÒTICS és una proposta del departament de Mediació del CCCB desenvolupada en el marc de l'exposició «Ciència Fricció».

Què pots trobar en aquest document?

- Una imatge gràfica del recorregut de l'itinerari.
- Un text elaborat pels seus autors, articulat al voltant de cadascuna de les localitzacions que el conformen.
- Enllaços a les geolocalitzacions.
- Enllaços a material que expandeix la passejada en l'entorn virtual.

Com utilitzar-ho?

- Per fer ús del document, pots descarregar-te'l en format pdf o imprimir-ho.
  - Per accedir al contingut dels enllaços:
    - si estàs utilitzant el document en format imprès, escaneja els codis QR amb el teu telèfon mòbil.
    - si estàs utilitzant el document en format pdf, fes clic a sobre dels codis QR.
-

#03

EL PREU DE LA FRUITA

A les Terres de Lleida cada any es cullen 700.000 tones de fruita dolça –el 80% del total de la producció catalana–, la meitat de les quals s’exporta a mercats d’Europa, la Xina i l’Àrabia Saudita. La seva recol·lecció i distribució requereix campanyes molt intensives que generen tensions, sobretot en l’ecosistema laboral, social i mediambiental de la regió. L’estiu de 2020, en plena pandèmia, Lleida va saltar als mitjans en el context de la campanya de la fruita per la presència de centenars de treballadors temporers dormint al carrer. Aquesta circumstància va fer aflorar la greu vulneració de drets laborals i socials d’aquest sector econòmic, un fet que va cridar l’atenció a Berni Puig, que en aquell moment es trobava pintant la seva obra *Omnipresent* a l’església de Penelles, a escassos 40 km de la capital. Amb l’aspiració de construir una visió pròpia sobre el tema i d’aportar una proposta des de la creació artística, durant el mes de juny de 2021 Puig es va posar en contacte amb diversos actors de l’ecosistema en conflicte, en el curs d’una residència d’investigació a Lleida.

#03

EL PREU DE LA FRUITA és l'itinerari que ha resultat d'aquesta documentació, amb àudios enregistrats al llarg del procés i amb una proposta d'intervenció artística i simbòlica als carrers de la capital catalana de la fruita de pinyol. L'itinerari fa un repàs de diversos agents i elements que configuren l'ecosistema en conflicte al voltant de la fruita: el model d'explotació agrícola, la pagesia, els treballadors temporers, els activistes o les conseqüències socials de la problemàtica. Cada punt de l'itinerari està acompanyat per un text i una gravació documental, amb entrevistes, captacions sonores i declaracions dels implicats. En el seu punt final, l'artista situa el públic a la ciutat de Lleida, en un entorn intervingut per la seva mà i de manera simbòlica amb peces ceràmiques de fruita, a fi de promoure una visió crítica i pròpia de la problemàtica.

EL PREU
DE LA FRUITA

Terres de Lleida

EL PREU
DE LA FRUITA

COM ARRIBAR-HI

ÀUDIO

[Conversa amb una activista de la plataforma Fruita amb Justícia Social](#)

TOSSAL DE CARRASSUMADA

RELACIÓ ENTRE PAISATGE I MODEL D'EXPLOTACIÓ

Com tants d'altres, el paisatge de la Plana de Lleida ha estat definit des d'antic pels models productius agrícoles i ramaders. El riu Segre i els nombrosos canals de rec d'origen àrab la van convertir en un lloc idoni per al cultiu de la fruita de pinyol, que al seu torn, i a causa de la pressió industrialitzadora, ha esdevingut pràcticament el monocultiu de la zona.

Aquesta relació productiva ha suposat una redefinició en tots sentits de la identitat de la Plana de Lleida. Paisatge, societat, cultura i economia ballen avui al compàs de l'omnipresent negoci de la fruita, que d'altra banda està regit principalment pels interessos de l'exportació al mercat europeu, saudí i xinès. Un model d'explotació globalitzat que a la pràctica implica guanyar marge de benefici a costa dels treballadors i del medi ambient.

Des del Tossal de Carrassumada es pot apreciar el paisatge que defineix la Plana de Lleida i la seva relació amb la fruita.

EL PREU DE LA FRUITA

COM ARRIBAR-HI

ÀUDIO

[Treballador temporer de la fruita explicant la seva experiència a la 1a Jornada per la Diversitat i la Convivència organitzada per Pardinyes per la Dignitat \(19 de juny de 2021\)](#)

CAMPS DE FRUITA AL VOLTANT D'ALCARRÀS
CONDICIONS DELS TREBALLADORS TEMPORERS DE LA FRUITA

La fruita dolça requereix campanyes de recol·lecció i distribució molt intensives i dures: a causa de les seves característiques de maduració en arbre i del seu ràpid deteriorament, ha de passar molt poc temps (en ocasions 24 hores) entre la recollida i l'arribada al mercat. Per aquest motiu, cada temporada la patronal fa una crida de mà d'obra segons les previsions de la collita.

Algunes vegades aquestes crides generen precontractes, però en la majoria de casos l'allau de mà d'obra facilita negociar a la baixa i des d'una posició de força els salaris dels treballadors. Al mateix temps aquesta concentració de treballadors comporta necessitats d'allotjament que, segons conveni, els empresaris haurien de garantir a aquells temporers que estan a més de 75 quilòmetres del seu lloc de residència. La realitat és que no tots els temporers amb aquesta necessitat són allotjats.

Camps de fruita al Segrià Sud, zona de principal producció de fruita de pinyol

EL PREU DE LA FRUITA

PAVELLÓ DE LA FIRA DE LLEIDA

UN CONFLICTE LABORAL AMB CONSEQÜÈNCIES SOCIALS

COM ARRIBAR-HI

ÀUDIO

[Conversa amb una advocada de la plataforma Fruita amb Justícia Social](#)

Segons el Servei Públic d'Ocupació de Catalunya (SOC), la quantitat de temporers contractats per campanya oscil·la al voltant dels 30.000. Consta, però, que hi ha un nombre elevat de treballadors sense un contracte en regla, ja sigui perquè no tenen papers, perquè se'ls nega la contractació formalitzada o perquè els contractes són a nom de terceres persones. La temporalitat, la mobilitat, la vulnerabilitat i l'origen cultural dels treballadors dificulten enormement la seva autoorganització, a la qual cosa s'afegeixen els problemes de comunicació, en tractar-se de persones d'orígens i llengües molt diverses. En determinats àmbits institucionals i d'opinió pública, aquest conflicte laboral es tracta posant l'accent exclusivament en les seves conseqüències socials. Per exemple, el pavelló que serveix com a allotjament a la Fira de Lleida s'anuncia com a dispositiu per a «persones temporeres» en lloc de «treballadors temporers». D'aquesta manera les mateixes institucions obvien que l'origen de la problemàtica es troba en la vulneració dels drets laborals i en la precarització del treball.

El pavelló de la Fira de Lleida es va habilitar a partir de 2020 com a allotjament per a treballadors temporers.

EL PREU DE LA FRUITA

COM ARRIBAR-HI

ÀUDIO

[Conversa amb activista antiracista de Lleida](#)

HOTEL REINA ISABEL

CONSEQÜÈNCIES SOCIALS: EL RACISME I L'ESTIGMA

La dimensió social del conflicte al voltant dels treballadors temporers de la fruita és prou gran per eclipsar les seves causes. El rebuig social als temporers ha provocat una assimilació dels termes *persona negra*, *persona sense llar* i *treballador temporer*. La manca de garanties d'allotjament per part d'institucions i contractants convida a relacionar el sensellarisme amb la condició de treballador temporer. D'altra banda, el racisme i l'estigma es materialitzen en una diversitat de formes, des de l'agressió física i violenta fins a l'admissió selectiva en bars i establiments de la zona. Una problemàtica que no només afecta les persones racialitzades sinó també aquelles que s'hi relacionen i les defensen.

MÉS INFO:

Sobre el bar El Racó de la Vero a Alcarràs.
<https://bit.ly/bar-raco-vero>

Sobre l'allotjament de temporers en hotels.
<https://bit.ly/allotjament-temporer>

Durant la campanya de 2020, agreujada per la situació pandèmica, l'Hotel Reina Isabel va allotjar 40 temporers, en un moment en què pocs allotjaments van obrir les portes als treballadors de la fruita.

EL PREU DE LA FRUITA

DISTRIBUÏDORES DE FRUITA, ALCARRÀS

EL PAPER DE LA PAGESIA

Enfront dels grans productors d'agricultura convencional i intensiva, en els darrers anys han aparegut iniciatives d'explotació més responsables amb l'impacte en l'entorn. Són, en alguns casos, pagesos que han canviat el rumb de les finques familiars cap a l'agricultura ecològica o que plantegen, amb esforç i contracorrent, una producció agroecològica més responsable a nivell mediambiental i social. La venda de proximitat, els circuits curts, les dimensions reduïdes i una producció diversificada impliquen viure més o menys aliens a unes dinàmiques d'explotació abusives i representades per un sector de productors intensius, a mercè de les pressions del mercat internacional i de l'interès, també estatal, per una balança comercial positiva.

COM ARRIBAR-HI

ÀUDIO

[Conversa amb petit pagès](#)

Una prova de l'abast del mercat de la fruita de Lleida són les ressenyes a Google Maps en les diverses llengües dels transportistes que carreguen a les centrals de distribució.

EL PREU DE LA FRUITA

CENTRE HISTÒRIC, LLEIDA

EL SIGNIFICAT DE LA FRUITA

En l'ecosistema en conflicte de la Plana de Lleida, la fruita és l'eix vertebrador d'una problemàtica que va des del paisatge fins al consumidor, passant per inversors, empresaris, pagesos, treballadors temporers i activistes. Quin significat té la fruita per a cadascun dels protagonistes del conflicte? Qui se'n beneficia? Qui en són les víctimes? L'horitzó d'un segell de fruita amb justícia social i ambiental pot ser una estratègia vàlida per regular de l'origen a la fi aquesta relació.

En aquest àudio, Berni Puig parla sobre el procés de documentació i confecció de l'itinerari, així com del significat de la seva intervenció artística. Una proposta simbòlica que l'ha portat a sembrar la ciutat de Lleida amb un bodegó dispers de peces ceràmiques de fruita. Aquesta intervenció ens interpel·la a totes i cadascuna de nosaltres amb l'objectiu d'obrir el debat al voltant de la fruita, l'autèntic catalitzador d'un ecosistema en conflicte.

COM ARRIBAR-HI

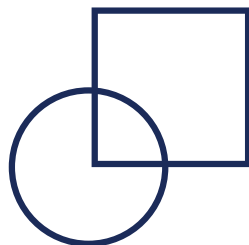

ÀUDIO

Diversos indrets de Lleida, com a centre de la fruita, són l'escenari de la intervenció artística de Berni Puig en la seva pròpia visió de la problemàtica.

[Conversa amb Berni Puig](#)

ITINERARIS SIMBIÒTICS

EL PREU DE LA FRUITA

Itinerari #03 — Dimecres 21 de juliol de 2021

Un projecte del CCCB

CCCB Centre de Cultura
Contemporània
de Barcelona

Coprodueix:

Konvent

Acompanya:

Cultura del Bé Comú

Col·labora:

Plataforma Fruita amb Justícia Social

www.cccb.org